

РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні стан вітчизняної економіки характеризується умовами нестабільності та жорсткого конкурентного середовища. Така ситуація викликає необхідність для підприємств уникнення фінансових прорахунків та застосування ефективних методів управління. Особливі вимоги висуваються до інструменту сталого розвитку, підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. З огляду на це, стратегічне управління підприємств задля забезпечення економічної безпеки набуває пріоритетного значення.

На сьогодні питання забезпечення економічної безпеки (та її складових – фінансової, кадрової, техніко-технологічної, інформаційної, екологічної тощо) як системи стратегічного розвитку стає більш актуальним в межах практичного менеджменту. При цьому сутність дефініції «економічна безпека» розглядається як здатність підприємства ефективно використовувати ресурси та наявні ринкові можливості в умовах цілеспрямованого й опосередкованого впливу, як ззовні, так і всередині суб'єкта господарювання [1, с.11].

Рациональна система управління забезпечує збереження фінансової рівноваги, стабільного отримання прогнозованого обсягу прибутку, пошук і вибір стратегічних напрямів діяльності підприємства для його конкурентного існування протягом тривалого часу, забезпечення стійкості функціонування об'єкта управління. Успіх такої роботи залежить від того, наскільки система обліку підпорядкована досягненню мети цього підприємства. Важливе значення має якісне інформаційне забезпечення та достовірність облікових даних саме як облікового супроводу процесу стратегічного управління.

Облікова інформація в таких нестабільних умовах функціонування повинна своєчасно визначати зовнішні та внутрішні загрози, формувати дані для дослідження, аналізу та розробки заходів щодо усунення «вузьких місць» відповідно до потенційних можливостей підприємства та зовнішніх вимог. Особливе значення набуває можливість використання облікової інформації для детального аналізу і прийняття ефективних і своєчасних управлінських рішень зі зміцнення фінансової безпеки підприємства (зокрема, фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності).

Тож важливим, для кожного підприємства в межах функціонування механізму економічної безпеки постає питання дотичності ролі і важливості обліково-аналітичної складової в управлінській системі. Облік (а на основі його даних і аналітичні процедури) формує цілісну інформаційну систему, котра поєднує методи та технології облікової та аналітичної роботи як основи для підготовки та прийняття в подальшому управлінських рішень стратегічного та поточного характеру. Система обліково-аналітичного забезпечення ґрунтується на даних виробничого, фінансового, управлінського та статистичного обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу весь масив систематизованої структурними підрозділами підприємства інформації. Тому така система повинна не тільки зібрати, а й опрацювати всі види інформації, здійснити її систематизацію та надати відповідну оцінку як підґрунтя наступних управлінських рішень на всіх рівнях.

Одним із важливих напрямів удосконалення облікової системи в частині підвищення її ролі в стратегічному управлінні є поєднання обліку з іншими управлінськими функціями. В цьому контексті доречним є розвиток функцій обліку.

Функціональне призначення обліку визначається поза його системою, а саме у системі управління - функції залежать від мети (цілей, задач), яку ставить перед обліком апарат управління підприємством. Облікова інформація подається у систему управління на запит користувачів, вона призначена для цілей інформування зацікавлених осіб, контролю роботи виконавців, аналізу роботи підприємства у цілому та його структурних підрозділів. З цієї сторони облік розглядається як загальна функція управління, що виконує роль формування даних для управління з метою виконання ним завдань з контролю роботи і ефективності ведення господарської та фінансової діяльності підприємства.

Теоретичні дослідження ролі обліку в управлінській системі певного господарюючого суб'єкта виділяють наступні функції обліку:

- інформаційну (забезпечення інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів),
- контрольну (контроль збереження та ефективного використання ресурсів, виконання планових завдань, дотримання чинного законодавства, умов угод і контрактів),
- оціночну (оцінка ресурсів, визначення собівартості продукції та результату діяльності підприємства),
- аналітичну (здійснення економічного аналізу наявності, стану і руху ресурсів та результатів діяльності підприємства) [2, с.14].

Разом з тим, доречно розглядати облік як механізм, який за допомогою певних облікових процедур і елементів (оцінка, рахунки, подвійний запис, облікові реєстри) трансформує дані в інформацію, потрібну для зовнішніх та внутрішніх користувачів (для подальшого використання та обміну). Тож, однією з функцій обліку є підтримання комунікацій (зокрема інформаційного обміну) з іншими підрозділами підприємства. Якість системи обліку при цьому в значній мірі визначається комунікаційними зв'язками.

Маючи за основне призначення облікових даних – формування своєчасної та неупередженої інформації про реальний стан та процеси господарювання певного ринкового суб'єкта – важливим є отримання таких даних та виконання основних завдань, покладених на облікову систему. Завдання обліку як функції управління повинно забезпечувати:

- безперервне, суцільне, взаємопов'язане і документальне спостереження за економічними процесами та явищами за всіма напрямками діяльності;
- достовірну та своєчасну інформацію про економічні процеси та явища, які відбуваються, стан господарських засобів та їх джерел для всіх рівнів управління для прийняття оптимальних управлінських рішень;
- вихідну інформаційну базу для планування, стимулювання, організації, регулювання, аналізу та контролю;
- контроль за законністю та доцільністю здійснюваних операцій господарської діяльності;
- правильний розподіл тієї частини національного доходу, яка у формі заробітної плати надходить у особисте розпорядження працівників у відповідності з кількістю і якістю затраченої праці [3, с.30].

Поглиблення інтеграційних процесів щодо обліку в системі управління (зокрема стратегічного спрямування управління економічною безпекою) розглядають в різних ракурсах, а саме як інтеграцію обліку з іншими функціями управління, тобто в частині поглиблення інтеграційних зв'язків між функціями управління - плануванням, обліком, контролем і економічним аналізом.

Облік як інформаційна система в такому аспекті має зайняти важливе місце в інформаційній системі підприємства в цілому і забезпечити:

- формування всіх фінансових і нефінансових показників про внутрішні процеси і зовнішнє середовище організації,
- скоординувати інформаційні потоки,
- пов'язати різні види інформації і представити їх у вигляді інтегрованої звітності для всіх груп зовнішніх користувачів і додатково внутрішньої управлінської звітності – для внутрішніх користувачів, тобто управлінської системи [4].

Це визначає, що розвиток системи бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання має здійснюватися за рахунок визнання координуючої ролі обліку в інформаційному забезпеченні системи управління економічною безпекою і стійким розвитком підприємства і завдяки цьому задоволення інтересів всіх основних груп зацікавлених осіб в об'єктивній обліковій інформації.

Відповідно, дещо змінюється і функціональне призначення облікової інформації в частині поєднання інформаційної та регулюючої складової. Інформаційна функція обліку дає можливість забезпечити інформаційні потреби менеджменту в планових і фактичних показниках оцінки фінансової стійкості та стабільності підприємства. Комунікаційна функція передбачає основне призначення - передачу відповідної інформації користувачам. Роль же інформаційно-координаційної функції – координування процесів отримання фінансової і нефінансової інформації про параметри господарської діяльності підприємства і його зовнішнє середовище, створеної за межами системи бухгалтерського обліку, однак необхідної для прийняття рішень і залученої обліковою системою для підготовки звітності для всіх зацікавлених осіб. Тому підвищення значимості багатовекторності обліку в системі сучасного управління передбачає виділення додаткової його ролі за рахунок доповнення функцією інформаційно-координаційного характеру.

Виконання завдання економічної безпеки щодо правового регламентування внутрішньої інформації підприємства передбачає реалізацію наступної специфічної облікової функції – правового захисту суб'єкта господарювання. Дана функція реалізується через суцільну, безперервну фіксацію, накопичення, групування та узагальнення всіх господарських операцій, відповідно за окремим змістом та видами діяльності підприємства в обліковій системі, надаючи їм при цьому юридичної сили через фіксацію в документах із зазначенням відповідних реквізитів. При цьому є можливість також розподілити та виокремити інформацію за рівнями її захисту на загальнодоступну та конфіденційну, забезпечивши при цьому захист внутрішньої інформації.

Отже, облікова система підприємства є основним складовим елементом управління його економічною безпекою. Вона є вихідним інформаційним елементом оцінки ефективності його функціонування, що дозволяє вчасно реагувати на загрози та переваги зовнішнього впливу та забезпечує механізм стратегічного управління. При цьому важливо враховувати функціональне призначення облікового забезпечення в системі стратегічного сталого розвитку кожного суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Нікітіна А.В., Горюхов Д.А., Бабич Д.В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі: монографія. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2015. 212 с.
2. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посібник. К.: «Знання-Прес», 2003. 444с.
3. Здирко Н.Г., Фабіянська В.Ю. Функції обліку, аналізу та контролю в управлінні публічними закупівлями. *Агроевіт*. 2020. №6. С.22-35.
4. Лоханова Н.О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств. *Ефективна економіка*. 2014. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484.81> (дата звернення: 26.10.2021).